

CZU: 37.042.2:001.8`1:372.891

DOI: 10.46727/c.v2.18-19-03-2023.p26-30

**CONTEXTUALITATEA COMPETENȚEI DE CERCETARE/INVESTIGARE CA PUTERE
ADAPTIVĂ ÎN SITUAȚII EDUCATIVE SEMNIFICATIVE ÎN CADRUL ORELOR DE
GEOGRAFIE**

**THE CONTEXTUALITY OF THE RESEARCH/INVESTIGATION COMPETENCE AS AN
ADAPTIVE POWER IN SIGNIFICANT EDUCATIONAL SITUATIONS IN GEOGRAPHY
CLASSES**

*Doina Maria Dumitrașcu, doctorandă,
UPS "Ion Creangă" din Chișinău*

*Doina Maria Dumitrashku, PhD student,
UPS "Ion Creangă" from Chișinău,
ORCID:0000-0002-8979-5588
doinamaria07@yahoo.com*

Abstract: *The article highlights the specificity of the investigation competence, in the discipline of Geography in terms of four actions that the student undertakes in the learning process. The contextuality of school competencies is argued epistemically and methodologically. The examples propose the efficiency of learning by replacing a task in the situation - objective proposed by the teacher, with positioning in the task by the student, conscious positioning, scientifically approved. Written in the constructivist key, the present approach supports the definition of competence as an adaptive power to new situations, a concept described by the Canadian experts in education, Domenico Masciotra and Fidèle Medzos (2005-2006). We can talk about being a competent researcher only in a context in which the person involved brings his own cognitive scientific contribution, thus demonstrating a competent action in the situation - "competent action" or situational intelligence.*

Key-words: *research/investigative competence, situational intelligence, situational task, scholar competence contextuality*

Întrebarea – „Care sunt mecanismele și sensul de producere al învățării?” - reprezintă una dintre preocupările la care au încercat să răspundă specialiștii din domeniul psihologiei, psihopedagogiei, psihologiei învățării, teoreticieni și practicieni deopotrivă, rămânând deschisă acumulării de dovezi care să fundamenteze o teorie unică a învățării. Paradigma școlii postmoderne, a curriculumului bazat pe competențe menține de asemenea deschise paliere de cercetare sub aspectul existenței „posterioari” situaționale a competențelor școlare. Literatura pedagogiei postmoderne abundă de teorii și modele ale învățării în care accentul cade pe subiectul acțiunii. Astfel, învățarea devine o „reacție la situație” conform teoriei gestaltului, după cum remarcă autoarea Valeria Negovan [8, p.371]. Învățarea cognitivă este concepută pe baza înțelegerii relațiilor dintre stimuli, dintre datele unei probleme, sub formă de insights care funcționează pe baza unei hărți cognitive, ca o structură operantă opusă euristicii. „Insightfull learning”, consideră Kohler în 1925, [apud 8, p.32] este „un efort deliberat de percepere, o sesizare anticipată sau retrospectivă”. Conform constructivismului endogen genetic, piagetian, cunoștințele deținute de educabil sub formă de pre achiziții stipulate în curriculum statelor francofone dar și în documentele de politici educaționale din Republica Moldova [6, 7] sunt construite, reorganizare activ prin acțiunea investigatorului. În plan social, învățarea incumbă elemente axiologice din statutul de cetățean integrat cultural timpului său – Vâgotski; elemente preluate din coabitarea cu semenii sub aspect civic, științific și tehnic -Derry, 1999, McMahon 1997, [apud 8. P. 41].

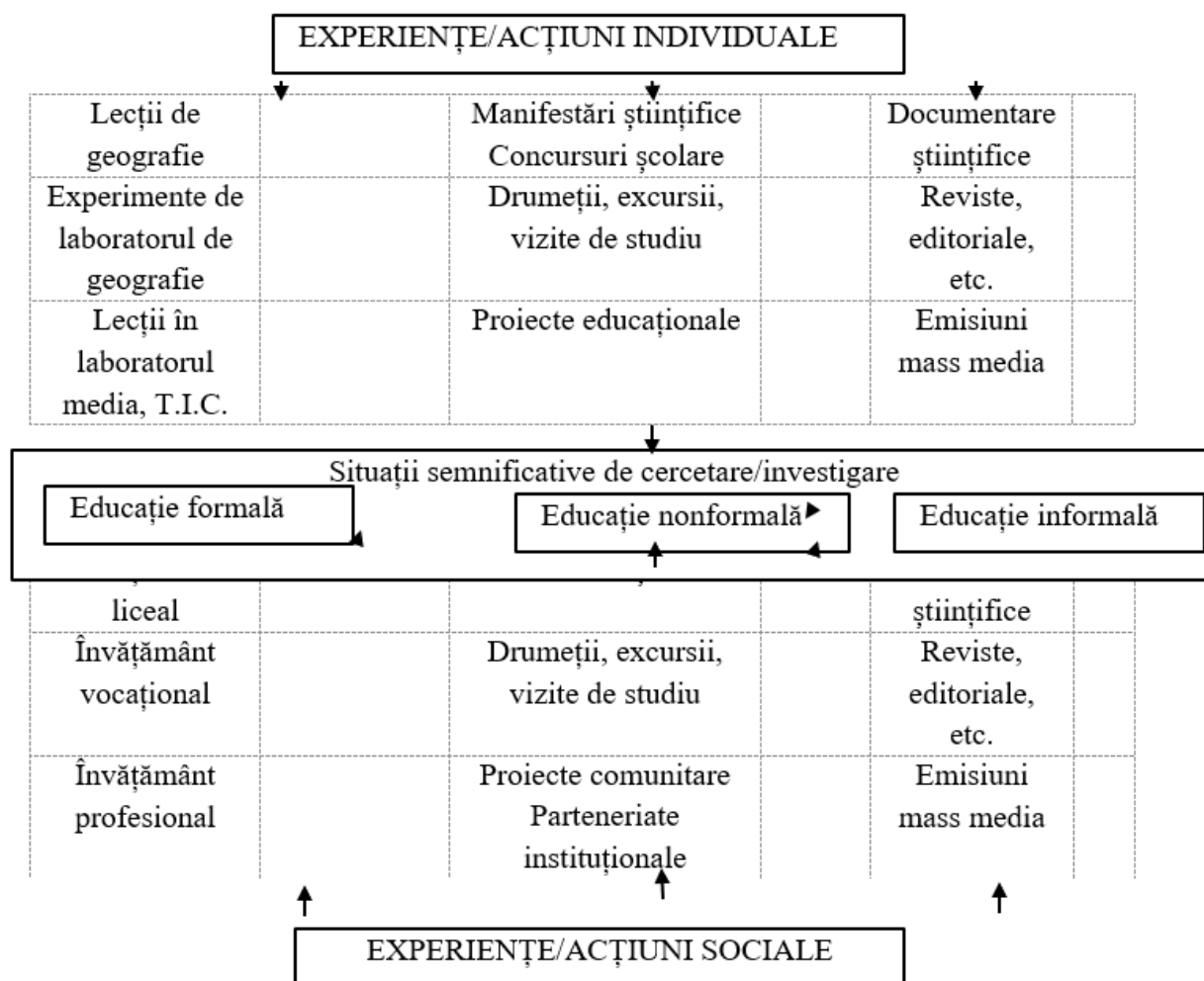

Fig. 1. Derivarea situațiilor semnificative de cercetare/investigare la disciplina Geografie

Aceste repere ne îndreptățește să poziționăm competența de cercetare/investigare la disciplina Geografie la intersecția celor două ramuri ale constructivismului, cum sunt reprezentate în schema numărul 1.

Contextualitatea situațiilor de învățare derivă din dublă a lor origine: acțiuni și experiențe personale pe de-o parte și cele sociale, pe de altă parte, însușite în cadrul tuturor formelor educației: formale, nonformale și informale. Funcționalitatea procesului de dezvoltare a competenței de investigare la Geografie constă tocmai în soluționarea de ordin teoretic și practice a unor probleme de Geografie fizică, Geografie a populației, Geografie a așezărilor umane, Geografie a mediului, Geografie economică. Acest proces devine sinonim cu procesul de învățare semnificativă prin implicare socială conform tezei constructivismului social.

Formulat în termeni pedagogici, mecanismul de dezvoltare a componentelor competenței de cercetare ar trebui să înceapă cu o bună instruire umanistă de unde să decurgă atitudinea elevului de a fi semnificativ ca individ la nivel civic, o instruire științifică care are aturi de rigurozitate și astfel viabilitate de perpetuare în educația viitorului adult, și nu în ultimul rând un mediu provocat ca experiență de învățare prin alegerea avizată a situațiilor semnificative de investigare în cadrul lecțiilor de geografie care să stimuleze interesul spre cercetarea mediului orizontului local, a problemelor geopolitice ale omenirii și să inspire cercetarea inovatoare.

Ca o sinteză a celor afirmate anterior putem cita cele trei variabile ale determinismului reciproc al lui Albert Bandura: cogniția și comportamentul se transformă reciproc și are repercusiuni asupra modului de experimentare a mediului în urma căreia sunt construite trăsăturile gândirii. Observăm o specializare a gândirii științifice în gândire investigativă și respective în gândire spațial geografică [2,3].

Lucrarea „Psihologia învățării” [8, pp. 81-97] reproduce descrierea învățării active – „active learning” a profesorului American Dee Fink (1999) prin două modalități de a experimenta: observația și acțiunea – „doing” de a face direct sau vicariant și două modalități de a dialoga: cu sine și cu semenii sub formă de gândire reflexivă, auto chestionare, dezbateri, consfătuiri. Iar din perspectiva învățării experiențiale „Experiential Learning”, experiența corespunde cunoașterii concrete iar observația reflexivă „Reflexive Observation” corespunde cunoașterii comprehensive, teoretizate. Conceptul de experimentare activă la Kolb se referă la testarea în practică a teoriei și formula recomandată de profesorul Mumford din 1991 ca o sinteză a ceea ce trebuie să reprezinte învățarea prin acțiune: $Q+P+Q=L$. Q - reprezintă „Questioning Insight” iar P reprezintă „programmed learning”. În acest sens, demersul investigativ de cercetare a elementelor, proceselor, fenomenelor geografice trebuie să înceapă cu întrebări care să identifice problema de cercetare care se aprofundează, rafinează în detalieri și nuanțări științifice pe măsură ce sunt generate întrebări mai ingenioase sau care surprind mai exact nevoia de rezoluție.

Remarcăm la autorii spațiului nord-American (Jonnaertși Masciotra, 2004; Legendre, 2004; Jonnaert 2002) [1.5] o abordare a competențelor școlare sub formă de abilități formate și dezvoltate prin patru acțiuni cu privire la contextualitatea situațională de învățare, acțiuni care se pot manifesta simultan sau într-o ordine aleatoare în funcție de variabilele contextului de învățare.

- Construirea sau producerea situației prin lansarea unei întrebări de cercetare. Informațiile se transformă în situații prin problematizare în momentul descoperirii semnificației problemei raportat la sistemul de cunoștințe științifice și teleologice ale elevului care investighează.
- Poziționarea în situație referitor la care Zarifian (2001), [1] enumeră ca sinonimie de concept proactivitatea, intenționalitatea, inițiativă și responsabilitate. Iar Coenen, 2001; Elliott, 2007 [8] sunt de opinie că există o situație doar atunci când este creată prin acțiune și de aici conchidem că aparține în totalitate investigatorului.
- Transformarea avantajoasă a situației vizează conștientizarea realizării sarcinii date sau îndeplinirea planului de investigare.
- Reflexia în acțiune asigură derularea procesului și se traduce în termeni de conștiință acțională - „une conscience agissante” și reflexia asupra acțiunii care este analitică - „conștiința reflexivă” care lărgeste posibilitățile de manifestare a primei.

De asemenea, autorii Guillemette, S. și Savoie-Zajc, L. [4] vorbesc despre cercetare ca acțiune - „recherche- action” ca despre un proces care se desfășoară pe patru coordonate: observare, reflexie, planificare și acțiune.

Concluzii: Procesul de formare/dezvoltare și procesul de evaluare a competenței de cercetare/investigare își are sorginea în intenționalitatea educabilului de a cerceta, intenționalitate, care generează cunoaștere fără a reprezenta cunoașterea prin ea însăși. Ea reprezintă demersul investigativ în curs de desfășurare și mobilizarea resurselor corespunzătoare.

Urmează în ordinea logicii acțiunii etapa luării unei inițiative [5] care, cum remarcă Zarifian (2001) este cheia autonomiei, a inventivității. Autorul Scallon, (2004), indică chiar ca singură variantă viabilă de contextualitate a unei competențe contextul autonom numit „un contexte d'autonomie”.

De asemenea, elevul își exercită la toate nivelurile competenței de cercetare, ingeniozitatea de a combina optim resursele existente pentru situația geografică semnificativă de învățare. În efortul de a găsi o soluție indiferent dacă este sau nu corectă, indiferent dacă este sau nu conștient de corectitudinea logică, științifică a soluției emise, efortul de a identifica o soluție eficientă, cea mai bună soluție sau o soluție inovatoare putem observa latura atitudinal valorică a celor implicați. Gradul de ingeniozitate este un indicator al nivelului de manifestare, sub formă de capacități de interiorizare a normelor intelectuale. Strategia, în calitate de abilitate de investigare de a restructura, revitaliza, reorienta, resursele interne și externe care se reflectă în modificarea datelor problemei cercetate este o direcție importantă de formare a competenței vizate, aici de față.

Actul reflexiv privind perspectiva geografică spațială, evolutivă și scalară de abordare a cercetării, dar și reflexia asupra manierei de lucru – ca o componentă metacognitivă trebuie să întretaie ca un fir roșu întreaga investigare a elevului.

Recomandăm ca, competența de cercetare/investigare, concepută în studiul de față ca o competență generală pentru disciplina Geografie, care se dezvoltă de-a lungul a patru ani de studiu, în ciclul liceal, prin intermediul conținuturilor curriculare a patru discipline din Planul Cadru din Republica Moldova, să se regăsească ca o continuitate firească a programelor de gimnaziu și în noile programe de liceu din România. Avem în vedere, gradul ridicat de valorificarea intra și interdisciplinar a dimensiunii formative a componentelor acesteia.

Bibliografie:

1. BASQUE, J. *Le concept de compétences : Quelques Définitions*. Montréal, Canada : Projet MAPES (Modélisation de l'approche-programme en enseignement supérieur), Université din Québec, 2015. Disponibil: <https://pedagogie.quebec.ca/> (vizitat 8.02.2023)
2. DUMITRAȘCU, D. M. Gândirea spațială geografică, expresie a gândirii științifice – abilitate a competenței de investigare. In: *Condiții pedagogice de optimizare a învățării în post-criză pandemică prin prisma dezvoltării gândirii științifice*. 18-22 iunie 2021, Chișinău. Chișinău: CEP UPS "Ion Creangă", 2021, pp. 49-53. ISBN 978-9975-46-541-0. Disponibil: <https://doi.org/10.46728/c.18-06-2021.p49-53> (vizitat 6.02.2023)
3. DUMITRAȘCU, D. M.. Competența de a investiga la Geografie între "Savoiragir" și "Agir". În: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, Didactică științelor naturii*. Vol. 2, 27-28 februarie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 33-37. ISBN 978-9975-76-319-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/123907 (vizitat 6.02.2023)
4. GUILLEMETTE, S.; SAVOIE-ZAJC, L. *La recherche-action et ses rapports de coconstruction de savoirs et de formation dans une perspective de professionnalisation entre acteurs praticiens et chercheurs*. *Formation et profession*, 20(3)/2012, 41-52. Disponibil: <http://dx.doi.org/10.18162/fp.2012.7> (vizitat 6.02.2023)
5. MASCOTRA, DOMENICO, MEDZA, F. (2005). *La compétence commepouvoiradaptatifaux situationnouvelles*. Ministère de l'éducation du Québec, Direction de la formation générale des adultes. Disponibil: https://www.academia.edu/1116760/La_comp%C3%A9tence_comme_pouvoir_adaptatif_aux_situations_nouvelles (vizitat 6.02.2023)

6. MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA. *Curriculum la disciplina Geografie pentru învățământul gimnazial și liceal (ordinul MECC nr.906/2019) implementat în clasele V-VII și X-XII (ordinul MECC nr. 200/2021);*https://mecc.gov.md/sites/default/files/geografie_curriculum_gimnaziu_rom.pdf
7. MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA. *Codul Educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17.07.2014.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 319-324.
8. NEGOVAN, V. *Psihologia învățării. Forme, strategii și stil.* București: Universitară, 2007, 279 p. ISBN 978-973-749-098-8.